

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Rundskriv

Kommunene
Fylkeskommunene
Fylkesmennene
Private skoler med godkjenning etter opplæringsloven
Privatskoleorganisasjonene
Utdanningsdirektoratet
KS

Nr.
F-04-13

Vår ref
12/4779

Dato
2. juli 2013

Informasjon om endringer i opplæringsloven og privatskoleloven (spesialundervisning m.m.)

Stortinget vedtok 17. juni 2013 endringer i opplæringsloven og privatskoleloven. Ved kongelig resolusjon 21. juni 2013 ble Stortingets vedtak sanksjonert. Det vises til Prop. 129 L (2012-2013) *Endringer i opplæringslova og privatskolelova (spesialundervisning m.m.)*, Innst. 369 L (2012-2013) og Lovvedtak 131 (2012-2013) som kan leses på www.stortinget.no og lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova (spesialundervisning m.m.) 21. juni 2013 nr 98 som kan leses på www.lovdata.no.

Lovendringene trer i kraft 1. august 2013.

Departementet gir i dette rundskrivet en kort redegjørelse for hovedinnholdet i endringene:

1. Plikt til å vurdere utbyttet av opplæringen før vedtak om spesialundervisning

Skolens plikt til å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak med sikte på å gi eleven tilfredsstillende utbytte av opplæringen før vedtak om spesialundervisning, lovfestes i opplæringsloven § 5-4.

Lovendringen, som er en presisering av gjeldende rett, skal sikre at skolene foretar en vurdering av om eleven kan få utbytte av opplæringen før PP-tjenesten kontaktes. Målet er at dette vil bidra til å styrke vektleggingen av et godt tilpasset opplæringstilbud, og i den forbindelse at behovet for spesialundervisning reduseres. Lovendringen skal ikke innebære forlenget saksbehandlingstid for de elevene som har behov for spesialundervisning. Plikten til å prøve ut tiltak før melding til PP-tjenesten, gjelder ikke dersom det

etter skolens vurdering er åpenbart at tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet ikke vil føre til at eleven vil få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Lovendringen medfører ikke noen endring i foreldrenes rett til å kreve vedtak om spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-3.

Endringen vil gjelde tilsvarende for private skoler, jfr privatskoleloven § 3-6.

2. Halvårsrapport om spesialundervisning erstattes med én årlig rapport

Etter opplæringsloven § 5-5 andre ledd har elever som mottar spesialundervisning rett til å få en skriftlig oversikt over opplæringen hun/han har fått og en vurdering av sin egen utvikling. Etter gjeldende rett skal en slik oversikt og vurdering utarbeides hvert halvår. Bestemmelsen endres slik at den skriftlige oversikten og vurderingen skal utarbeides skriftlig én gang i året i stedet for to. Et sentralt hensyn bak lovendringen er å minske rapporteringsbyrden i skolen.

Det vil også bli presisert i lovbestemmelsen at elevens utvikling skal vurderes ut i fra målene som er satt i elevens individuelle opplæringsplan (IOP). Dette er en tydeliggjøring av dagens regelverk og innebærer ingen materielle endringer.

Lovendringen innebærer at elever som mottar spesialundervisning skal én særskilt rapport om spesialundervisningen pr år samtidig som de fortsatt skal få individuell vurdering i tråd med reglene i forskrift til opplæringsloven kapittel 3.

Endringen vil gjelde tilsvarende for private skoler, jfr privatskoleloven § 3-6.

3. Plikt for skolene til å samarbeide om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i individuell plan

Det er innført en egen bestemmelse i opplæringsloven § 15-5 og privatskoleloven § 13-6a om samarbeid mellom skolen og aktørene i helse- og sosialtjenesten. Plikten til å utarbeide individuell plan følger av helse- og sosiallovgivningen. Skolens plikt, som nå lovfestes, gjelder deltakelse i arbeidet. Plikten er avgrenset til tilfeller der skolens samarbeid anses nødvendig for å ivareta elevens behov for et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Skolen vurderer selv hvorvidt slik deltakelse er nødvendig, og plikten til å samarbeide vil således ikke gjelde alle individuelle planer.

Den nye bestemmelsen regulerer ikke koordinatorrollen, og pålegger ikke skolen en plikt til å være koordinator for individuell plan. Bestemmelsen er imidlertid heller ikke til hinder for at ansatte i skolen har rollen som koordinator for individuell plan.

Bestemmelsen pålegger ikke PP-tjenesten en lovhjemlet plikt til å delta i arbeidet med individuell plan.

En individuell plan er ikke det samme som en individuell opplæringsplan (IOP). En IOP kan være en del av en elevs individuelle plan, men en individuell plan kan ikke erstatte en IOP og motsatt.

4. Bruk av personale i skolen som ikke er ansatt i undervisningsstilling og som skal hjelpe til i opplæringen

Det innføres en ny bestemmelse i opplæringsloven § 10-11 om bruk av personale som ikke er ansatt i undervisningsstilling og som skal bistå undervisningspersonalet i opplæringen. Det presiseres i den nye bestemmelsen at personale som ikke er tilsatt i undervisningsstilling ikke skal ha ansvaret for opplæringen.

Gruppen som skal være omfattet av bestemmelsen betegnes som "personale som ikke er ansatt i undervisningsstilling og som skal hjelpe til i opplæringen". Begrepet "assistent" brukes ofte i sektoren, men det brukes på ulik måte og er ikke dekkende for alle som er omfattet av forslaget.

Formålet med lovendringen er å klargjøre reglene som gjelder for bruk av personale som ikke er tilsatt i undervisningsstilling, for å unngå at disse brukes feil i opplæringen og for å sikre at de får adekvat veiledning.

Personer som ikke er ansatt i undervisningsstilling kan bistå undervisningspersonalet i gjennomføringen av opplæringen, både ordinær opplæring og spesialundervisning. Forutsetningene er at en lærer må ha hovedansvaret for opplæringen, at den som skal hjelpe til i opplæringen må få nødvendig veiledning og at bistanden skjer på en slik måte og i et slikt omfang at eleven får forsvarlig utbytte av opplæringen. Med lovendringen, som er en presisering av gjeldende rett, vil dette fremgå tydelig i loven.

Tilsvarende bestemmelse innføres i ny § 4-5 i privatskoleloven.

5. Erstatningshjemmel og delt bevisbyrde i saker om psykososialt skolemiljø

Det blir fra 1. august 2013 lovfestet en uttrykkelig erstatningshjemmel i opplæringslovens kap. 9a om skolemiljø. Erstatningshjemmelen gjelder saker om psykososialt skolemiljø, og ikke saker om fysisk skolemiljø. Lovteknisk er endringen gjort ved at det i §9a-8 vises til de generelle bestemmelsene om arbeidsgiveransvar i skadeerstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26. Fordi skadeerstatningsloven allerede i dag gjelder for skoler innebærer denne lovendringen ingen realitetsendringer. Forskjellen er bare at det nå uttrykkelig fremgår av opplæringslovens kap. 9a at erstatningsreglene i skadeerstatningsloven gis anvendelse også for saker om psykososialt skolemiljø etter opplæringslovens kap. 9a.

Det blir samtidig innført en ordning med delt bevisbyrde i erstatningssaker i opplæringsloven §9a-8. Det innebærer at erstatningsvilkåret om ansvargrunnlag bare delvis må påvises av en elev som har vært utsatt for psykososiale krenkelser og mobbing. Det er tilstrekkelig at eleven legger frem opplysninger som gir grunn til å tro at skoleeieren er å bebreide. Dersom dette gjøres av eleven, går bevisbyrden over på skoleeieren som må bevise at den har etterlevd regelverket på området og ikke er å bebreide. Bevisbyrden går altså underveis over på skadevolderen, dvs. skoleeieren. For de øvrige erstatningsvilkårene – at eleven har lidt et økonomisk tap og at det mellom ansvargrunnlag og tap foreligger påregnelig årsakssammenheng – gjøres det ingen endringer i bevisbyrden. Her ligger bevisbyrden fortsatt på eleven (skadelidte).

Endringen medfører at terskelen for en elev til å gå til erstatningssak i et tilfelle av brudd på regelverket om psykososialt skolemiljø blir noe lavere. Siktemålet er videre at skoleeierne på

grunn av dette vil skjerpe seg ytterligere for å overholde regelverket og iverksette nødvendige tiltak for å hindre mobbing. Dette vil på sikt kunne virke forebyggende.

I saker etter opplæringslovens kap. 9a, herunder erstatningssaker, er det forholdet mellom skoleeieren og eleven som reguleres. Den eller de elever som har stått for mobbingen, er ikke part i dette forholdet.

Endringen vil gjelde også for private skoler, jfr privatskoleloven § 2-4.

6. Forlenget foreldelsesfrist i straffesaker om psykososialt skolemiljø

I opplæringsloven §9a-7 blir det fra 1. august 2013 en fem års foreldelsesfrist i straffesaker om psykososialt skolemiljø etter opplæringslovens kap. 9a. Fristen har hittil vært to år. Fristen gjelder for saker etter kap. 9a om psykososialt skolemiljø, og ikke for saker etter samme kapittel om fysisk skolemiljø. For sistnevnte gjelder fremdeles to års foreldelse. Strafferammen i bestemmelsen er uendret.

Siktemålet med endringen er at en skadelidt elev skal få mer tid til å vurdere om han vil inngi anmeldelse i denne type saker. Forlengelse av fristen hensyntar også i større grad saker med såkalte senskader. I mange saker om psykososialt skolemiljø viser nettopp skadene seg lenge i ettertid. Lang foreldelsesfrist vil kunne også bidra til å understreke overtredelsens alvorlige karakter.

Endringen vil gjelde også for private skoler, jfr privatskoleloven § 2-4.

7. Felles skolekretser

Etter nærskoleprinsippet har en elev rett og plikt til å gå på nærskolen. Nærskolen ligger i utgangspunktet i elevens bostedskommune som også har ansvar for å gi eleven grunnskoleopplæring. Det er innført en egen bestemmelse i opplæringsloven § 8-1 som gir kommuner rett til å vedta forskrifter om felles skolekretser. Dersom to nabokommuner har vedtatt slike forskrifter, betyr det at en elevs nærskole også kan være lokalisert i et område i nabokommunen som er geografisk nært eget bosted. Under forutsetning av at nærskoleprinsippet ellers gjelder, kan med andre ord en kommune i disse tilfellene bestemme at en elev kommunen har ansvar for skal gå på skole i nærkommunen.

Vedtakelse av forskrifter om felles skolekretser vil kunne bidra til at flere mindre skoler opprettholdes fordi nabokommuner kan se elevtallet i de to kommunene under ett . Nabokommunene vil dermed ha et sikrere elevtall å forholde seg til enn om et tilsvarende samarbeid skulle vært avhengig av foreldre/foresattes samtykke.

8. Hjemmel til å fastsette forskrift om lærertetthet

Ny bestemmelse i opplæringsloven §8-3 gir departementet hjemmel til å fastsette forskrifter om lærertetthet. Formålet med økt lærertetthet er å sikre ressurser til å opprettholde og styrke lærertettheten i skolen slik at det generelt er nok lærere på skolen. Det kan øke lærernes mulighet til å støtte elevene i deres læringsarbeid og gjøre det enklere å legge til rette for kontinuerlig etter- og videreutdanning, uten at det går for mye ut over opplæringen. Gode arbeidsvilkår er en viktig faktor både for å tiltrekke og beholde dyktige lærere i skolen. En forskriftsfestet minsteressurs kan bidra til å sikre lærerne bedre arbeidsvilkår.

Det er behov for et bedre kunnskapsgrunnlag hva gjelder både effekter av lærertetthet og hva slags modell som kan fungere best. På denne bakgrunn vedtok Stortinget et en tilskuddsordning som et forsøk med lærertetthet på ungdomstrinnet f.o.m. kommende skoleår.

Målet med tilskuddsordningen er å styrke lærertettheten ved skoler som har lav lærertetthet i ordinær undervisning, og med resultater under snittet for landet. Tilskuddet går derfor til kommuner med skoler som hadde en gjennomsnittlig gruppestørrelse på over 20 elever per lærer på ungdomstrinnet, og som hadde grunnskolepoeng under snittet for landet. Den fireårige forsøksordningen vil skaffe oss erfaring og kunnskap om effekten av økte lærerressurser, og dette vil være et grunnlag for at departementet eventuelt senere forskriftsfester forholdstall mellom antall lærere og antall elever.

Det er ikke innført tilsvarende hjemmel i privatskoleloven.

9. Annet i Prop. 129 L (2012-2013)

I tillegg til ovennevnte lovendringer inneholder lovproposisjonen til Stortinget en teknisk endring i § 13-10. Den innebærer ingen realitetsendring og blir derfor ikke omtalt nærmere her.

Lovproposisjonen inneholder også et forslag om å presisere begrepet ”anerkjent pedagogisk retning” i privatskolelovens bestemmelse om godkjenning av skoler. Dette forslaget ble ikke behandlet av Stortinget, og er således ikke vedtatt.

Med hilsen

Erik Saglie (e.f.)
avdelingsdirektør

Susanne Rynning Moshuus
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.